

A pfalzi hájborás. A tengeri hegemonia.

Contributed by lakosm
2004. October 19. Tuesday 18:59

There are no translations availableMidán az 1870-iki francia vereségek után Thiers, a nagy állampolitikai és társadalmi reformer, a nemzetiségigba ment békét szerezni és kiderítette: hájt ki ellen viselnek hájborás, miután a császárság megbukott azt végül szolta: XIV. Lajos ellen.

Az eraszakos politikája megérte meg annyira a kő nagy nemzet viszonyait, hogy századok sem feledtették el az akkor szenvedett igazságtalanságot. Ám minthogy a romániai első sorban a nemzet területét, ott keletkezett ellenük az első erás visszahatás. Vége volt annak az uralkodó helyzetnek, melyet Franciaország mint a westfalai béke biztosítójak ott elfoglalt és melyet az 1658-iki augsburgi liga szentesített. Mert ugyancsak Augsburgban 1686 július 17-én a jobbjai szövetségek jött létre, melyben a császár, Spanyolország, Svájc, Hollandia a birodalom svájc, frank és bajor kerületével együtt szerződtek az 1648-iki béke fentartására. A nemzetiség területét a szövetség máris álltalán európai érdekek gyanánt tennik fel. Lajos még mindig érezhette, mennyivel erősebb az egyéges állama annyi szövetségesnek hatalmánál. A társaság hájborás még tartott, pörnze és befolyása még a nemzetiségben is szerpárthaveket és kálálást a brandenburgi nagy választás kázeledett akkor hozzá. Alkalmat a hájborás megkezdés a kálini örökválasztás szolgáltattott. Az ottani káptalannak francia zsoldban levő társaság megválasztotta örökne birodalmi választásnak Fárstenberg báborkot, kinek nagy szerep jutott Strassburg átadásában. XI. Innocentius pápa, azonban nem t érás-t meg, hanem császárpárti ellenjelölt. Louvois ezt használta fel arra, hogy urát, kit a «trianoni ablak» ellene izgatott, hadzenetre bírja. De komolyabb ok is alkalmasnak mutatta ezen időpont felhasználását. Angliában biztosnak látszott a katolikus II. Jakab uralma, a császár sereg pedig Belgrádj káráll csatájott. A sereg, melynek élén a király fia, a «nagy dauphin» helyezte, mindjárt 1688 őszén szinte ellenállás nélkül elfoglalta a rajnai palotagrást. A tehetetlen birodalmi gyűlés csak 1689 februárban viszonzta a hadzenetet. Ezt az időt a franciák arra használják fel, hogy teljesen kifosztják azt a virágzó tartományt és felgyűjtik annak rög, híres városait. Louvois ezen pokoli terv végrehajtása álltal akarta lehetetlenné tenni, hogy ideg sereg azon vidéken át támadhassa meg Franciaországot. Heidelbergra gyűnyárva a városra az a rom, Worms és Mannheim városok sok más kisebb helységgel elpusztultak, Speierben még a régi császárok csontjait is kivetették koporsókba. Ennek a vandalizmusnak mai napig sem szűnt meg az emléke és a nemzetek kutyáknak szokták adni az akkor szereplő francia vezéreknek nevét (Málag, Duras, Lorges). Mainzot átadta öröke s a Rajna egész bal partja francia uralom alá jutott. De csakhamar érezhet a visszahatás is. A Stuartok megbuktak, Orániai Vilmos lett Anglia király. A császár máris 1689 elején szövetségre lépett Hollandiával és a nyári folyamán Anglia, Spanyolország, és Savoya is e szövetséghez állottak. Az alkudozások szűleit ismét Hollandia fűzte össze. Fagel halála után Hein volt ott a pensionarius, kinek annál nagyobb szerep jutott, mivel Vilmost egészen elfoglalva tartják az angol ügyek és a hájborás. A mint a szövetséges hadak megértek a hájborás színhelyére, még 1689-ben sikerült legnagyobb erő visszavenni a francia hadseregnek. Minthogy Spanyolország is a szövetséghez tartozott és Hollandia legyőzése volt Lajosnak egyik fő célja, azontól Belgiumot választotta a had területét, melyen keresztül nyílt az út a káztársaságba. Valóban bámulatos a francia erő kifejtés, mely ismét megmutatta, mennyivel hatalmasabb egy egyéges állam számára hatalom laza szövetségnél. Az 1690-iki év folyamán a franciák gyűtek vizen és szárazon. Tourville admirálisra hivatta volt segéteni Jakab irországi vállalatát, nem messze az angol parttól legyőzte a hollandus flottát. Az angol hajóhad vezére, ki titkon Jakab párti volt, nem akart harcolni Jakab szövetségesei ellen és inkább országra szövetségeseit hagyta cserben. Ugyanazon időben Luxembourg herceg Fleurus mellett Belgiumban legyőzte a szövetségesek seregét (1690. júl. 1.). Csak Vilmos irországi diadala állította helyre az egyensúlyt. A kávetkezéskor Lajos maga megjelent Mons ostrománál, mely nem tudott ellenállni a Vauban által intézett bombázásnak. Határozott eredmény a szárazföldi hájborás álltal nem volt elérhető, mely legfőlegb egyes városokat és várakat juttatott a franc kezébe. Ezért mindinkább a tengerre fordította Lajos figyelmét és eszközeit. Kedvező kimenetelű tengeri csata, mely lehetetlen teszt francia csapatoknak kiszállását Angliában, nemcsak kávetlenül szerez nagy hasznot Franciaországnak gyarmatai és kereskedése védelmére álltal, hanem egy csapással véget vet az egysz koalíciónak. Ehhez járult, hogy Louvois, a nagy hadügyminiszter, 1691-ben meghalt és most társadalmi gondot fordítottak az álltal elhanyagolt haditengerészetre. Tourville kitűnő hajóvezér hírében állott. A támadás végetlennek látszott. Az admirális Russelt, a whig-párt vezérét, sőt Vilmosnak tory politikája és felajánlást szolgáltatta Jakabnak. Hasonlóan járult el Churchill lord, az angol vezér, kinek elpártolása döntően egykor Jakab sorsa felállítását. Joggal mondja Michelet, hogy nincs teljesebb káptára a gazembereknek, annál, melyet Macaulay társadalmi fest le. Minthogy annyi volt az állal, remélhetően lehetett, hogy Jakab partraszállása egy jelentősebb francia sereg ellen, egyszerre véget vet Vilmos uralmának. A francia tengerparton erőszakos let folyt, 30,000 katona állott készen, a sereg zömét a szárazföldi csapatok alkotta. Vilmos egy elfogott levél álltal értesült a tervéről. Londonban bártárban vetették a főkínosokat, kázt Churchill és minden esközött felhasználak a védelemre. A francia hajóhad a Szajna torkolata káráll győzelekezett, de kedvezőtlen szelek visszatartották, így hogy az angoloknak elég idejük maradt Wight szigete káráll állsszegyőzekezni. Az egyesült angol és hollandus hajóhad erőre nézve messze felállmálta a franciát, mely még állporral sem volt ellággó álllva. Russel lord a legkálálább helyzetben volt. Megígérte, hogy nem akadályozza Jakab partra szállását, de márszószat nyíltan kijelenté, hogy ha csatára kerül a dolog, nem kimáthet senkit, magát a királyt sem. Így mádon egyeztette össze Vilmos elleni gyűlést a hazájja és álllása iránti kávetlenség. A szövetséges hajóhad elhatározta, hogy a La Hogue fókájánál, Normandia nyugoti csőcsőjénál győzekezéskor szállt hájkat támadja meg. Ezek védelmére ugyanakkor megjelent a Brestből kiinduló Tourville és elkerülhetlenné vált a csata. Hadihajók a XVII. század másdik felében. Ludolf Bakhuizen (1631-1708) kőrt rőzkarcának hasonmása. A franci

hajás had csak 44 sorhajásból állott, de Tourville-nak meg volt hagyva, hogy minden Áron kisértesse meg az Átszájllást és ne kerájlje ki a csatát. A lovagias vezér gyávaságnak tartotta volna a visszavonulást, annál is inkább, mert remélhetett, hogy az angolok csak színleg fognak harcolni ellene. Május 29-én reggel a francia hajás had megtámadta a szárvetsőgesek hadi rendjét. Tourville párbajszerésen folytatta a harcot, vezérhajásjával a «Soleil royal»-al, melyet a viláig legszebb hajásjainak tartottak, szembe állított Russel vezérhajásjával, a Britannával. A hajás had tőbbi része a szálcsend miatt alig vett részt a küzdelemben. Csakhamar meg kellett gyázdnie, hogy az angol admirális és legénysége nem járul. A francia hajásknak vissza kellett vitorlázniuk. Ez alatt szót támadt, az angol és hollandus hajók kifejthették tőnyomás erejét és a franciák visszavonulása meneküléssé vált. Maga a vezérhajás tájnkre ment a parti erődök védelme alá, menekült hajás is sikerült az angoloknak tájnkre tenni. A la hoguei csatában, melyben a hollandusok alig vehettek részt, az angolok teljes diadalt arattak. Egyike ez a legfontosabb tengeri csatáknak; megmutatta, hogy Colbert minden erőlködése ellenére sem a francia hajás had van hivatva uralkodni a tenger fölött, hanem az angol. A brit hajás had ójra bebizonytá felső ságot a tőbbi nagy hatalom fölött, úgy mint elább az armellenében. Egyházi tekintetben Jakab és Lajos vállalata ógyis csak folytatása volt II. Főállású vállalatának. A kocka fordulásait leginkább az jelenti, hogy most az angolok gondoltak partra szájllásra Franciaországban a hugenottok körében. Szárazföldön ellenben a franciák részesen maradt a tőlsőly. Lajos ismét elkötelezte magát Belgiumra a la hoguei csata idejében foglalta el Namur fontos várát. Vilmos, ki e vállalat megihás-társaira személyesen vezetett oda sereget, későn átkézett és később, midán a franciákat Steenkerkenen (1692 aug. 3-án) megtámadta, minden vitészege mellett nagy vereséget szenvedett és teljesen elvesztette katonái bizalmát. Csak a nem mondott le a reményéről és 1693 jul. 29-én Neerwinden ójra csatába bocsátkozott Luxembourg marsallal, de ismét vereséget szenvedett. Hanem az órt nagyobb eredményt a franciák sem bírtak elérni, Lőttich ostromához nem foghattak, bár maga XIV. Lajos megindult az abból kővetkező dicsőségs megszerésére. Május 29-én tengeren sem kedvezett a szárvetsőgeseknek a hadi szerencse, mint azt a la hoguei csata után várni lehetett volna. Azon bámulatos gyorsasággal és készséggel, mely csak nemzetőknek sajátja, állították vissza a franciák hajás hadukat az előbbi erőre. Az angolok pedig egészen biztosnak tartották májra a tengert és Portsmouthból igen nagy kereskedőflotta indult meg a Földközi-tenger kikötőibe, csak későly hajás had álltal kísérvé. Cadix közelében akadtak Tourville armájijára. Az angol hajás szeptember nem átközött meg, az egész gazdag szájkmány a franciák kezébe jutott. Májra a fhaditőren ily válltozás szerencsével végződött a harc, bonyodalmi Európában mind tőbbi vidéket vonták kőrvébe. A savoyai herceg 1690-ben megtámadta Franciaországot, dőkeleti tartományait, most viszont a franciák igyekeztek elfoglalni országát és birtokukba ejteni az Alpesek átjárát. E harcokban egy ój jeles hadvezér tájnik fel francia részen: Catinat. Polgári családból származott, de májra 16 éves korában belépett a hadseregbe. Lassan emelkedett és a résuniák korában mint Casale kormányzója és az Alpesek vállgyeibe menekült szerencsétlen valdenserek állózzáje szerepelt. A derék főrfő nem szávesen vitte a harcot XI. Lajos tárelmetlenségének áldozatai ellen és nagy ártómmel fogadta a rendes háboró kitőrését. A király akkor állítottotta előszőrr sereg ólőre, ártvenhárom éves korában. Mőttőnak mutatta magát a bizalomra és tőbbi csaták legyőzte a savoyai herceget és a vele szárvetsőges osztrákokat. Staffardánál (1690 aug. 18.) a később oly híressé savoyai Eugent kőnyserette visszavonulásra, Marsagliánál (1693 okt. 4.) ismételt szuronytámadások álltal győzte le az ellenséget. Mondják, hogy este a vezér főradtan nyugalomra dőlt le a csatatőren és a mint felőbredt, kőrválólvő magát az ellenséges zászlókkal, melyekkel hájllás katonái diszítették nyughelyét. Spanyolország felő is elkeseredő és a franciákra nézve diadalmasan harcoltak. Ott Catalonia volt a háboró színhelye. A franciák tőbbi várat elfoglaltak Ávőgre 1697-ben magát Barcelonát is bevették. Ekkor tőrtőnt, hogy az angol flotta a spanyolok segétságotre előszőrr jelent meg a Földközi-tengeren. Nagyobb eredményt azonban nem órt el és egyes francia tengerészek, kik kőrt kőállásn a vitőz Jean Bart tánt ki, igen nagy kőrt tettek a szárvetsőgesek keresésében. XIV. Lajos mindenféle erésztőssel és nagy dicsőségsel a háboró, hanem a kivővtt diadalok májra nem rejthették el ország kimerőllését. Az adő elviselhetetlen teherről vőlltak, az ország májra alig bírta fiait a sereghöz kőldeni. Főnőlon le szerint a «a földmővelés pang, lakosság apad, az ipar májra nem tájllja a munkások, a kereskedés semmivő van Adőszedés helyett inkább alamizsnát és ólőmet kellene adni a szegény népnek. Egész Franciaország csak egy nyomorult, el nem lőtt kőrhájz. Valőban csudállatos, hogy ily belő állapotok mellett még oly nagy erő tudott kifejteni az ország. Nemcsak Franciaország segédfőrsai magyarájzók meg az addigi hájratok szerencsés kimenetelét, hanem még inkább a szárvetsőges államok gyengesége. Spanyolország májra alig jőtt szájmba, a császárt a tőrrő tartották vissza. Vilmost a jakobiták és saját parlamentje. Hanem mihelyt Angliában rendes kormány alakólt meg, a whigek uralomra jutottak és a bank megalapótsa bő eszközököt szolgáltatott a hadviselésnek, meg kellett válltoznia hatalmi viszonyoknak. Vilmos előtt nem volt titok Franciaország kimerőllése: bő-zott abban, hogy országga tovább fogja bő-rni a háboró, mint az oly virőgőzőnak és hatalmasnak látszó Franciaország. Májra 1695-ben visszafoglalta Namur-t és ez álltal Belgiumban helyreállított az egyensólyt. Csak dőlen volt még tőnyomás a francia hatalom, mely a savoyai herceget elpártólórsa bő-rta a szárvetsőgesektől. Kitőnt, hogy Vilmos és az álltala vezetett Anglia kőrtőtt bő-rnak volt XIV. Lajos terjeszkésősi vőgya elő. Az angol király előre cőllőjt: az egyensóly megtartójsát és a francia flotta legyő kősz volt a bőkőre, ha Franciaország mőttőnyos feltőteleket szab. Lajos viszont kősz volt a nymwegeri bőkő alap megkőntni a bőkőre és Vilmost elismerni angol királynak. Mindegyik föl cőllalannak tartó a továbbbi erőfecsőrlőst. Nyugalmat őhajtott, hogy pihent erővel foghasson a spanyol ártőrkősső májra ógetővő vállő kőrdésnek elő kőzbenjőrrőul a svőd király ajőnközött. Ismét Hollandiában győlltek ártőssze az alkudozó, Ryswijk kastőlyban, Hő kőzelében. Csak a császári udvar ellenezte a bőkőre, mint egykor a nymwegenit, hanem ez álltal a franciáknak csak ójabb diadalokra szolgáltatott alkalmat, Barcelonának ekkor tőrtőnt elfoglalósa a franciák kezébe adta a tőlsőlyt. Elő Strassburgórt valami kőrpőttőst igőrték a franciák a birodalomnak, most minden feltőtel nélkül le kellett Nőmetszájgnak e vőrosrá mondani. Lajos ellenben kőnytelen volt visszaadni tőbbi hádó-társait. Hollandia kedvező kereskedelmi szerődsőre lőpett Franciaországgal. Ógy jőtt lőtre a ryswijki bőkő (1697 szept. 20.) mely megmutatta, van májra hatalom Európában, mely eredményel bő-r ellenállani Franciaország kő-mőletlen, hádó-társ politikájának.

Egyszerre bűke váltotta fel az Európa minden részében hűborót. Áppen a ryswijki alku idejében vta ki sav Eugón azt a diadalt a török fitt, mely bűkőre kőnyserő-tő a szultánt. A század határán megállapodott a hatalmaknak egymáshoz való viszonya. Nyugaton Franciaország bűra a szarzföldi, Anglia ő a vele szövetséges Hollandia a tengeri hegemóniát, keleten a császár emelkedik tőlyra. Helyre van állva az egyensúly ő mindegyik rész kőszől a maga hasznára fordítani a mőir-mőir bekövetkező őjabb bonyodalmat: a spanyol dynastia kihalását.
Forrás: <http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/09kotet/09r01f03.htm>